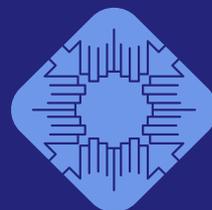


# حقوق کارگران در ایران



فصلنامه ۲۸

زمستان ۱۴۰۲



## فهرست مطالب

۵	مقدمه
۷	فقر و استثمار کارگران را می کشد
۹	زنان از بازار کار رانده شده‌اند
۱۰	تحمیل گرسنگی بر کارگران
۱۱	ستم به مهاجران
۱۳	سرکوب نیروی کار
۱۵	اعتراض‌ها
۱۹	استثمار پرستاران را فراری می‌دهد
۲۰	تأخیر طولانی در پرداخت دستمزد کارگران خدمات عمومی
۲۱	کارگران غیررسمی و خشونت نظام مند حکومت
۲۳	کارگران ساختمانی: استثمار در قتلگاه
۲۴	ایمنی کار

حقوق کارگران در ایران

شماره ۲۸، زمستان ۱۴۰۲، ژانویه - مارس ۲۰۲۴

این بیست و هشتمین خبرنامه کارگری است. خبرنامه از شماره ۱۵ به صورت فصل‌نامه منتشر می‌شود. تمرکز خبرنامه کارگری بر روی این نکات عمده است: امنیت و سلامت در محل کار، انواع تبعیض در حوزه کارگری، مسائل مربوط به کار زنان، کودکان کار، بیکاری، تعویق یا عدم پرداخت دستمزدها، و موضوع سازماندهی و اعتراضات کارگری.

زمانه به شکل پیگیر اخبار کارگری در ایران را گزارش می‌کند، از جمله به شکل **گزارش هفتگی**.

فصل‌نامه‌ها و سالنامه‌های کارگری زمانه می‌کوشند یک «تصویر بزرگ» از موضوع حقوق کارگران ایران ارائه کنند. گزارش پیش رو رخدادها و روندهایی را در محدوده زمستان ۱۴۰۲ / ژانویه تا مارس ۲۰۲۴ در برمی‌گیرد. خبرنامه مدعی پوشش کامل همه رخدادها نیست.

در اواخر زمستان ۱۴۰۲ ما [ششمین خبرنامه سالانه زمانه](#) را منتشر کردیم. موضوع آخرین گزارش ویژه ما [سوخت‌بران بلوچ](#) بود.

تمامی خبرنامه‌ها و ویژه‌نامه‌ها را می‌توانید از [صفحه حقوق کارگران زمانه](#) دریافت کنید.

بنا به مرکز آمار، جمعیت شاغلان در ایران نسبت به سه ماه قبل (پاییز ۱۴۰۲) حداقل ۵۶۲ هزار نفر کاهش یافت. نرخ مشارکت اقتصادی از ۴۱/۵ درصد به ۴۰/۸ درصد سقوط کرد. ۲۰۷ هزار نفر از جویندگان کار یا شاغلانی که طی سه ماه از بازار کار خارج شدند، زن بودند. دولت اما مدعی شد نرخ بیکاری کاهش یافته است. از ۶۴ میلیون و ۸۳۸ ایرانی در سن اشتغال تنها ۲۴ میلیون و ۱۹۳ نفر در زمستان ۱۴۰۲ شاغل بودند، معادل ۳۷/۵ درصد. ۶۲/۵ درصد باقی‌مانده در دوره آمارگیری نه شاغل بودند و نه در جست‌وجوی کار. شمار زنان شاغل ۲۴۰ هزار نفر کمتر شد، و از ۴ میلیون و ۸ هزار نفر به ۳ میلیون و ۷۶۸ هزار نفر سقوط کرد. این رقم تنها یک هشتم زنان در سن اشتغال را در برمی‌گیرد.<sup>۱</sup>

دولت نرخ رسمی تورم اسفند ۱۴۰۲ را کاهشی اعلام کرد. تورم مواد غذایی به ادعای دولت به ۲۵/۷ درصد (نقطه به نقطه) و ۴۱/۲ درصد (سالانه) کاهش یافت. با این حال میانگین افزایش قیمت خوراکی‌های پروتئینی، همچون گوشت سفید و قرمز، ۹۰ تا ۹۳ درصد بود. با افزایش نزدیک به ۱۰۰ درصدی قیمت گوشت، مزدبگیران به ناچار مصرف این خوراکی را به حداقل رسانده‌اند و یا به صورت کامل از سبد خرید حذف کرده‌اند.

خوراکی‌ها به صورت میانگین یک چهارم سبد هزینه خانوار را تشکیل می‌دهند. این رقم برای دهک‌های کم‌درآمد (دهک یک تا پنج) ۳۰ تا ۵۰ درصد کل هزینه است.

میانگین قیمت کالای غیر خوراکی و خدمات هم ۳۶/۱ درصد (نقطه به نقطه) و ۴۰/۴ درصد (سالانه) اعلام شد.<sup>۲</sup>

مرکز آمار میانگین افزایش نرخ اجاره را سالانه ۳۹/۴ درصد و نقطه‌ای ۴۱/۴ درصد اعلام کرد.

در فاصله بهمن ۱۴۰۱ تا بهمن ۱۴۰۲، هزینه حمل و نقل عمومی ۵۷ درصد و هزینه بهداشت و درمان ۴۴/۸ درصد افزایش یافت.

نرخ مبادله دلار به عنوان یک ارز تأثیرگذار در قیمت کالا و خدمات در بهمن ۱۴۰۲ تا ۶۰ هزار تومان پیش رفت.

نتیجه انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی که بر اساس گزارش نهادهای دولتی تنها ۴۰ درصد شهروندان واجد حق رأی در آن شرکت کردند، نرخ دلار را تحریک کرد. در این انتخابات که نامزدهای منتقد دولت و میانه‌روها در آن «رد صلاحیت» شده بودند، اسلام‌گرایان تندرو پیروز شدند. منتقدان دولت میزان مشارکت در انتخابات را کمتر از ۳۰ درصد برآورد کردند.<sup>۳</sup>

تداوم جنگ غزه که باعث افزایش تنش نیروهای همسو با ایران در عراق، یمن، و لبنان با اسرائیل و ایالات متحده آمریکا شد، و بی‌نتیجه ماندن مذاکره ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی پیرامون برنامه هسته‌ای دو عامل مؤثر در افزایش نرخ مبادله دلار بودند.

کاهش ارزش برابری ریال هزینه تولید را برای صنایع متکی به واردات مواد اولیه افزایش داد. اتاق بازرگانی ایران در گزارش ماهانه شاخص مدیران خرید اعلام کرد برخی صنایع به دلیل کمبود نقدینگی، تولید را کاهش داده و کارگران را اخراج کرده‌اند. آمار دقیقی از کارگرانی که اخراج شدند، منتشر نشده است.

با شدت گرفتن بحران اقتصادی و همزمانی رکود اقتصادی و افزایش نرخ تورم، دستمزد کارگران در

۱ [اقتصاد نیوز](#)، ۲۷ اسفند ۱۴۰۲

۲ [اگو ایران](#)، ۶ فروردین ۱۴۰۳

۳ [زمانه](#)، ۱۲ اسفند ۱۴۰۲

برخی واحدهای تولیدی و خدماتی با تأخیر طولانی پرداخت شد.

دولت مانع افزایش دستمزد بر اساس نرخ واقعی تورم شد. کارگران بخش‌های مختلف اقتصاد در اعتراض به این وضعیت اعتصاب کردند. گسترده‌ترین اعتراض را کارگران گروه ملی صنعتی فولاد ایران (فولاد اهواز) سازمان دادند. کارگران صنایع نفت و گاز نیز در اعتراض به نابرابری دستمزد، قراردادهای موقت به واسطه شرکت‌های پیمانکاری، و برخوردار نبودن از خدمات رفاهی مختص کارکنان رسمی صنعت نفت، اعتصاب کردند. کارگران شهرداری در چند شهر، بازنشستگان تأمین اجتماعی، معدنکاران، پرستاران قراردادی، و کارگران واحدهای تولیدی از دیگر گروه‌های معترض بودند.

همانند دوره‌های قبل مطالباتی همچون پرداخت دستمزد معوق، افزایش دستمزد، بهبود شرایط کار، تبدیل قرارداد از موقت به دائمی، و اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل اصلی‌ترین دلایل اعتراض کارگران بودند. کارگران غیررسمی، از جمله کولبران، سوخت‌بران، و دستفروشان از خشونت حکومت در امان نماندند. دولت دستفروشان را به دریافت پروانه فعالیت ملزم کرد. این طرح مقدمه‌ای برای محدود کردن دستفروشان است.

خشونت علیه مهاجران (اغلب افغانستانی) افزایش یافت و روند اخراج آنها از کشور شدت گرفت. دولت تمديد اقامت، صدور اجازه کار و تردد مهاجران را به سپرده‌گذاری مشروط کرد.

## فقر و استثمار کارگران را می کشد

در سه ماه زمستان خودکشی یا اقدام به خودکشی حداقل هشت کارگر و رزیدنت پزشکی گزارش شد. در تهران یک کارگر میدان تره‌بار خانی‌آباد خودکشی کرد.<sup>۴</sup> یک کارگر بیمانی شهرداری مشهد نیز پس از اینکه محل کارش را تغییر دادند، جان خود را گرفت.<sup>۵</sup> یک محیط‌بان در آستارا هم به دلیل مشکل مالی خودکشی کرد. مدیران دولتی ادعا کردند خودکشی او ربطی به وضعیت شغلی‌اش نداشته است.<sup>۶</sup> در سندج ناتوانی یک کارگر از تأمین هزینه ۷ میلیون تومانی درمان چشم موجب خودکشی او شد.<sup>۷</sup> یک کارگر پروژه آب شیرین در چابهار هم در اعتراض به پرداخت نشدن دستمزدش اقدام به خودکشی کرد. او پس از اینکه کارفرما وعده کرد مطالباتش را پرداخت کند، از تصمیمش منصرف شد.<sup>۸</sup>

۲۴ دی ۱۴۰۲، روزنامه اعتماد از خودکشی سه رزیدنت در یک هفته خبر داد.<sup>۹</sup> ۲۷ دی، روزنامه هم‌میهن گزارش کرد بر اساس آمار رسمی از سال ۱۳۹۸ تا دی ۱۴۰۲ حداقل ۲۹ مورد اقدام به خودکشی و فوت ناشی از فشار کار در میان رزیدنت‌ها و متخصصان پزشکی رخ داده است.<sup>۱۰</sup> همچنین خبرآنلاین، ۳۰ دی، در گفت‌وگو با نیما شهریارپور، متخصص طب اورژانس بیمارستان بهارلو تهران، از افزایش پنج برابری نرخ خودکشی در جامعه پزشکی خبر داد. او فشار روانی وارد شده بر دستیاران پزشکی را از علت‌های موثر در افزایش نرخ خودکشی دانست و گفت: «در جمعیت دستیاری (رزیدنتی) کشور، که معادل ۱۴ هزار نفر است، سالانه به طور متوسط ۱۳ خودکشی منجر به مرگ داریم. بر اساس یافته‌ها، آمار خودکشی در میان پزشکان مرد ۴۰ درصد و در پزشکان زن ۱۳۰ درصد، نسبت به جمعیت عمومی، افزایش یافته است.»<sup>۱۱</sup> این آمار به وضوح نشان می‌دهد زنان در محیط کار فشار روانی و خشونت بیشتری را تجربه می‌کنند.

سخنگوی انجمن علمی روانپزشکان ایران هم «خشونت در محیط کار» را از جمله عواملی دانست که خطر اقدام به خودکشی را بالا می‌برد. او گفت: «محیط رزیدنتی از نظر فشار کاری، محیط پرمسئله‌ای است و شرایط جانکاه و طاقت‌فرسایی دارد. در کنار این شرایط سخت، سیستم از شما می‌خواهد بهترین باشید و وعده‌ای هم برای آینده بهتر وجود ندارد؛ محیط کاری بدون آینده و همراه با فضایی که خودشان به آن برده‌داری می‌گویند.»<sup>۱۲</sup>

ارگان‌های حکومتی آمار مرگ ناشی از خودکشی را اعلام نمی‌کنند اما خبرهای منتشر شده در رسانه‌ها بیانگر افزایش اقدام به خودکشی در سال ۱۴۰۲ است. روزنامه جام جم ۲ دی ۱۴۰۲ پس از انتشار خبر خودکشی دو دانش‌آموز در تهران و کرمانشاه، به استناد گزارش سازمان ثبت احوال خودکشی را پنجمین عامل مرگ جوانان و نوجوانان برشمرد و نوشت فقر علت ۸ درصد خودکشی جوانان و نوجوانان بوده است.<sup>۱۳</sup>

۱۶ اسفند ۱۴۰۲، اردشیر بهرامی، جامعه‌شناس، در یک همایش افزایش نرخ خودکشی را در یک دوره ده ساله تأیید کرد. او گفت خودکشی در شهرهایی بیشتر است که «در انزوای جغرافیایی قرار دارند، شاخص‌های توسعه در پایین‌ترین سطح قرار دارد و بالاترین آمار مهاجرفرستی، بیکاری و فقر در آنها دیده می‌شود.» به گفته او، علاوه بر استان‌های کرمانشاه، ایلام، خوزستان، و کهگیلویه و بویراحمد، در

۴ [زمانه](#)، ۱۷ دی ۱۴۰۲

۵ [زمانه](#)، ۱۸ دی ۱۴۰۲

۶ [عصر ایران](#)، ۱۸ دی ۱۴۰۲

۷ [ایلنا](#)، ۲۵ بهمن ۱۴۰۲

۸ [رکنا](#)، ۱۲ دی ۱۴۰۲

۹ [زمانه](#)، ۲۴ دی ۱۴۰۲

۱۰ [هم‌میهن](#)، ۲۷ دی ۱۴۰۲

۱۱ [خبرآنلاین](#)، ۳۰ دی ۱۴۰۲

۱۲ [هم‌میهن](#)، ۲۷ دی ۱۴۰۲

۱۳ [جام جم](#)، ۲ دی ۱۴۰۲

استان تهران نیز شهرهای ملارد، قدس، رباط‌کریم، شهریار، قرچک، ورامین، پیشوا، و پاکدشت بالاترین نرخ خودکشی را دارند. تمام این شهرها سکونتگاه کارگران مهاجر و غیررسمی است که از دیگر مناطق ایران به تهران کوچ کرده‌اند.<sup>۱۴</sup>

## زنان از بازار کار رانده شده اند

فعالان برابری جنسیتی در چند شهر ایران هشت مارس، روز جهانی زن، را گرامی داشتند. حکومت ایران خشونت علیه زنان را افزایش داده است. زنان معترض به حجاب اجباری همچنان با آزار نظام‌مند حکومت و گروه‌های «غیررسمی» وابسته به نهادهای مذهبی و نظامی مواجهه‌اند. جریمه نقدی، توقیف خودرو، اخراج از محل کار یا پلمپ محل کار، احضار به دادگاه یا نهادهای انتظامی و امنیتی از جمله ابزارهای حکومت برای سرکوب زنان است.

در عرصه اقتصادی و بازار کار، حکومت با ترویج مشاغل خانگی درصدد خارج کردن زنان از محیط‌های کاری و خانه‌نشین کردن آنهاست. به گفته یک مقام دولتی در وزارت کار، ۸۰ درصد مجوزهای صادر شده برای مشاغل خانگی برای زنان بوده است. دولت مدعی است در سال ۱۴۰۱ برای ۱۳۰ هزار شغل خانگی مجوز صادر کرده است. افزایش صدور مجوز برای مشاغل خانگی با کاهش نرخ مشارکت اقتصادی و نسبت اشتغال زنان همراه بوده است. بر اساس گزارش سرشماری نیروی کار در پاییز ۱۴۰۲، نرخ مشارکت اقتصادی زنان ۱۴/۴ درصد و نسبت اشتغال آنها ۱۲/۴ درصد بود.

بازار کار ایران «مردانه» است و از هر پنج فرد شاغل تنها یک نفر زن است. تنها حدود یک هشتم از شاغلان صنعتی زنان هستند در حالی که ۲۶ درصد زنان شاغل در بخش خدمات کار می‌کنند. همزمان با همه‌گیری کرونا حداقل ۷۷۰ هزار زن شاغل بیکار شدند. بسیاری از این زنان دو سال پس از پایان همه‌گیری کووید-۱۹ همچنان بیکارند.<sup>۱۵</sup>

مرکز آمار نرخ بیکاری زمستان ۱۴۰۲ را هم ۸/۶ درصد اعلام کرد. نرخ بیکاری زنان (۱۵/۶ درصد) همچنان نزدیک به دو برابر نرخ عمومی و بیش از دو برابر نرخ بیکاری مردان (۷/۱ درصد) بود. مشارکت اقتصادی زنان ۱۳/۸ درصد گزارش شد که شش دهم واحد درصد کمتر از نرخ مشارکت اقتصادی اعلام شده در پاییز ۱۴۰۲ بود. جمعیت زنان شاغل هم از چهار میلیون و ۸ هزار نفر در پاییز به سه میلیون و ۷۶۰ نفر کاهش یافت تا نرخ اشتغال زنان به ۱۱/۶ درصد تنزل یابد. سهم زنان در مشاغل خدماتی هم حداقل یک واحد درصد بیشتر شد. همچنین نرخ بیکاری زنان فارغ‌التحصیل دانشگاهی از ۱۹/۴ درصد به ۲۰/۲ درصد افزایش یافت. این رقم نزدیک به سه برابر نرخ بیکاری مردان با مدرک دانشگاهی است.<sup>۱۶</sup>

نهادهای دولتی ده‌ها آرایشگاه زنانه را در شهرهای مختلف به بهانه «گران‌فروشی» و «خدمات نامتعارف» تعطیل کردند.<sup>۱۷</sup> تعطیلی این آرایشگاه‌ها به صورت مستقیم اشتغال زنان در «مشاغل غیررسمی» را کاهش می‌دهد.

برای یک شغل یکسان، به زنان در مقایسه با مردان دستمزد کمتری پرداخت می‌شود.<sup>۱۸</sup>

۱۵ [زمانه](#)، ۲۰ اسفند ۱۴۰۲

۱۶ [اقتصاد نیوز](#)، ۲۷ اسفند ۱۴۰۲

۱۷ [انصاف نیوز](#)، ۴ دی ۱۴۰۲، [آرمان امروز](#)، ۱۵ دی ۱۴۰۲

۱۸ [زمانه](#)، ۲۰ اسفند ۱۴۰۲

## تحمیل گرسنگی بر کارگران

دولت برای یک سال دیگر سرکوب مزدی را بر کارگران تحمیل کرد. کمیته مزد «کانون هماهنگی شوراهاى اسلامی کار تهران» سبد معیشت یک خانوار چهار نفره را در این استان ۳۲ میلیون و ۸۵۰ هزار تومان و کل کشور ۲۶ میلیون و ۵۵۰ هزار تومان برآورد کرد.<sup>۱۹</sup>

دولت برای تحمیل دستمزد کمتر، میزان کالری مورد نیاز روزانه خانوار را در محاسبات خود برای تعیین سبد معیشت کاهش داد و سبد غذایی را دستکاری کرد. در سبد غذایی ارائه شده از سوی وزارت بهداشت به شورای عالی کار، سرانه مصرف مواد پروتئینی از جمله گوشت قرمز و سفید کم شده و مصرف ماهی به صورت کامل حذف شده است.<sup>۲۰</sup>

تشکل‌های کارگری مستقل نماینده‌ای در شورای عالی کار ندارند. اعضای کارگری این شورا از تشکل‌های مورد تأیید حکومت انتخاب می‌شوند؛ به همین دلیل «سه جانبه‌گرایی» در مذاکرات مزدی غیرواقعی است. مضاف بر این، دولت با تغییر دستورالعمل تشکیل و نحوه اداره شورای عالی کار در سال ۱۳۸۷ «اعضای کارگری» مورد تأیید خود را در این شورا بی‌قدرت کرده است.

مذاکرات مزدی همانند سال‌های قبل طولانی و فرسایشی شد. شورای عالی کار در آخرین روز اسفند حداقل دستمزد را روزانه ۲۳۸ هزار و ۸۷۲ تومان و ماهانه هفت میلیون و ۱۸۲ هزار تومان تصویب کرد. اعضای کارگری این شورا گفتند که جلسه را به نشانه اعتراض ترک کرده‌اند. معاون وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی اما گفت این ارقام با رأی اکثریت قانونی شورا تصویب شده است.<sup>۲۱</sup> بر این اساس، حداقل دستمزد کارگر مجرد ساده در سال ۱۴۰۳ کمتر از ۱۰ میلیون تومان (۹ میلیون و ۴۸۲ هزار تومان) و کارگر متاهل دارای فرزند ۱۰ میلیون و ۸۹۲ هزار تومان خواهد بود.

شورای عالی کار دستمزد کارگران سایر سطوح مزدی را هم فقط ۲۲ درصد به اضافه مبلغ ثابت ۶۹۷ هزار و ۸۰۰ تومان افزایش داد.

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی همزمان با اعلام حداقل دستمزد، گفت: «نباید مزد به این شیوه تعیین شود که بخشی از آن در مجلس و بخشی از آن در شورای عالی کار جداگانه مشخص شود و قانون کار در این زمینه اصلاح باید شود.» این سخن می‌تواند به معنای پایان سه‌جانبه‌گرایی «نمایشی» کنونی باشد.<sup>۲۲</sup>

۱۹	۲۰ اسفند ۱۴۰۲	ایلنا،
۲۰	۲۰ اسفند ۱۴۰۲	زمانه،
۲۱	۲۹ اسفند ۱۴۰۲	زمانه،
۲۲	۲۹ اسفند ۱۴۰۲	زمانه،

## ستم به مهاجران

۳۰ بهمن، رئیس سازمان ملی مهاجرت ایران گفت از فروردین ۱۴۰۲ بیش از یک میلیون افغانستانی «طرد شده‌اند». او گفت عزم دولت «بازگرداندن تمامی» مهاجران به کشور خودشان است.<sup>۲۳</sup> شمار افغانستانی‌های اخراج شده از ایران در مهر و آبان همین سال ۴۰۰ هزار نفر اعلام شده بود.<sup>۲۴</sup> وزیر کشور جمهوری اسلامی، ۱۲ اسفند، گفت: «اتباع غیرمجاز باید بازگردند و مابقی هم در یک برنامه سازمان‌یافته به آبادانی کشور خودشان کمک کنند».<sup>۲۵</sup> این سخنان می‌تواند به معنای برنامه‌ریزی برای اخراج مهاجران دارای اجازه اقامت نیز باشد.

سازمان ملی مهاجرت ایران در یک برنامه هدفمند برای محدود کردن اقامت افغانستانی‌ها به عنوان بزرگترین گروه مهاجر در ایران، آنها را به سپرده‌گذاری ۱۰۰ میلیون تومانی ملزم کرده است. رئیس سازمان ملی مهاجرت گفت سپرده‌گذاری مهاجران دارای اجازه اقامت اختیاری است؛ افغانستانی‌های ساکن استان البرز اما گفتند برای دریافت و تمدید کارت اقامت باید صد میلیون تومان در حساب بانکی بلوکه کنند یا در معرض اخراج خواهند بود.<sup>۲۶</sup>

در این برنامه مهاجرتی‌زانه، اقامت مهاجرانی که بتوانند صد میلیون تومان را یک مرتبه پرداخت کنند فوری تمدید می‌شود؛ آنها می‌توانند به شرط پرداخت حق بیمه از بیمه تأمین اجتماعی برخوردار شوند، حساب بانکی و قرض‌الحسنه داشته باشند و چهار ماه پس از سپرده‌گذاری در خرید سهام تشویقی در اولویت قرار بگیرند. پروانه اشتغال آنها نیز «در چارچوب اطلس مشاغل اتباع خارجی» تمدید خواهد شد. اقامت و پروانه اشتغال مهاجرانی که مبلغ تعیین شده را به صورت قسطی پرداخت می‌کنند، پس از پرداخت ۵۰ تا ۷۰ درصد مبلغ تمدید خواهد شد.<sup>۲۷</sup>

تأمین ۱۰۰ میلیون تومان برای مهاجران افغانستانی - به عنوان ارزان‌ترین کارگران در ایران که از خدمات حمایتی، درمان دولتی محروم هستند و اغلب در مشاغل سخت، بدون قرارداد کار می‌کنند - بسیار دشوار و حتی ناممکن است. سازمان ملی مهاجرت ادعا می‌کند هدف از اجرای این برنامه اشتغال‌زایی برای مهاجران است. این سازمان به همین منظور با جهاد دانشگاهی برای «آموزش» و «توانمندسازی» مهاجران تفاهم‌نامه امضاء کرده است. رئیس سازمان ملی مهاجرت هنگام امضاء این تفاهم‌نامه، هدف از اجرای آن را «بازگشت کرامت‌آمیز از کشور میزبان به کشور مبدأ» برشمرد.<sup>۲۸</sup> این سخنان را می‌توان نشانه برنامه‌ریزی ایران برای اخراج مهاجران دارای اجازه اقامت دانست.

دولت ایران کودکان افغانستانی را هم رد مرز می‌کند. رئیس سازمان ملی مهاجرت، ۲۵ اسفند ۱۴۰۲، گفت که برنامه بلندمدت دولت «جمع‌آوری کودکان کار اتباع غیرمجاز و بازگرداندن آنها به کشورشان است». بر اساس گزارش رسانه‌های افغانستان در سال ۱۴۰۲ «صدها» کودک از ایران اخراج شدند. ایران در طرح «جمع‌آوری کودکان کار» نیز حداقل سه کودک افغانستانی را بازداشت و به اردوگاه عسگرآباد ورامین منتقل کرد.<sup>۲۹</sup>

علاوه بر خشونت نظام‌مند حکومت علیه افغانستانی‌ها، آنها در معرض خشونت «شهروندان» نیز قرار دارند. این خشونت متأثر از موج مهاجرتی‌سازی ایجاد شده از سوی رسانه‌ها، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، و مدیران دولت است. شخصی در تهران الیاس محمدی، کارگر افغانستانی را به ظن اینکه

فرارو، ۳۰ بهمن ۱۴۰۲	۲۳
نور نیوز، ۸ آذر ۱۴۰۲	۲۴
عصر ایران، ۱۲ اسفند ۱۴۰۲	۲۵
زمانه، ۱۱ بهمن ۱۴۰۲	۲۶
زمانه، ۵ اسفند ۱۴۰۲	۲۷
برنا، ۱۵ اسفند ۱۴۰۲	۲۸
زمانه، ۲ فروردین ۱۴۰۳	۲۹

قصد دارد پرچم جمهوری اسلامی را پایین بکشد از پل به پایین پرتاب کرد و به قتل رساند. الیاس محمدی علاوه بر کارگری در یک میوه فروشی، شبانه نیز به عنوان کارگر خدمات شهری برای نظافت دیواره اتوبان‌ها کار می‌کرد.<sup>۳۰</sup> در اصفهان نیز جسد یک افغانستانی ۲۱ ساله پیدا شد که سرش را بریده بودند. دولت ایران در این باره سکوت کرده و انگیزه قتل هنوز نامشخص است.<sup>۳۱</sup>

---

۳۰ [اعتماد](#)، ۸ اسفند ۱۴۰۲

۳۱ [۸ صبح](#)، ۱۸ اسفند ۱۴۰۲

## سرکوب نیروی کار

حکومت به شیوه‌های گوناگون کارگران را سرکوب می‌کند، با بازداشت، اخراج از کار، احضار به دادرسی، و ممانعت از دسترسی فعالان کارگری زندانی به درمان و وکیل.

شریفه محمدی، فعال کارگری کُرد که ۱۴ آذر ۱۴۰۲ بازداشت شد، همچنان در زندان است. او را از حق ملاقات با خانواده و دسترسی به وکیل محروم کردند. نهادهای امنیتی و قوه قضاییه او را به «ارتباط با حزب کومله»، یک حزب کردستانی مخالف جمهوری اسلامی متهم کرده‌اند.<sup>۳۲</sup>

در ادامه سرکوب اعضای تشکلهای صنفی معلمان، ۱۳ اسفند، سلیمان عبدی، عضو هیئت مدیره انجمن صنفی معلمان کردستان – سقز را برای اجرای حکم هشت ماه حبس بازداشت و به زندان منتقل کردند. دادگاه سقز او را علاوه بر حبس به ۷۴ ضربه شلاق نیز محکوم کرده است.<sup>۳۳</sup>

ناهدید خداجو از دیگر فعالان کارگری بود که برای اجرای حکم پنج سال حبس به دست ماموران امنیتی بازداشت شد. او را به پنج سال زندان محکوم کرده‌اند.<sup>۳۴</sup>

دادگاه انقلاب تهران نرگس منصوری، عضو سندیکای کارگران شرکت واحد اتوبوسرانی تهران را که از آذر ۱۴۰۲ در زندان حبس شده است، به سه سال حبس دیگر محکوم کرد. او را در یک پرونده دیگر در سال ۱۳۹۸ به شش سال زندان محکوم کرده بودند. اردیبهشت ۱۴۰۲، او با تودیع وثیقه سه میلیارد تومانی برای درمان از زندان مرخص شد.<sup>۳۵</sup>

فواد فتحی نیز به حکم دادگاه انقلاب به چهار سال زندان محکوم شد. او در زندان بیمار شده است اما مسئولان زندان مانع مرخصی درمانی‌اش می‌شوند و تنها او را از زندان به بیمارستان و دوباره از بیمارستان به زندان منتقل می‌کنند.<sup>۳۶</sup> جعفر ابراهیمی، رضا شهابی، داوود رضوی و رضا اقدسی از جمله کارگران زندانی هستند که مسئولان سازمان زندان‌ها مانع مرخصی درمانی آنها شده‌اند.<sup>۳۷</sup>

سعید یوزی، عضو کمیته پیگیری ایجاد تشکلهای کارگری از دیگر فعالان کارگری بود که بازداشت و سپس به قید وثیقه از زندان آزاد شد.<sup>۳۸</sup> نیروهای امنیتی همچنین مصطفی زمانی، کارگر جوشکار پالایشگاه‌ها را در اصفهان بازداشت کردند.<sup>۳۹</sup>

محمود بهشتی لنگرودی دبیرکل سابق کانون صنفی معلمان ایران را هم به دادگاه احضار کردند. او با وثیقه ۱۰۰ میلیون تومانی آزاد شد.<sup>۴۰</sup> لقمان افضلی، فعال صنفی معلمان در سنجق به حکم هیأت رسیدگی به تخلفات اداری دو سال به اردبیل تبعید شد.<sup>۴۱</sup> شعبه سوم دادگاه انقلاب گیلان محمود صدیقی‌پور، عزیز قاسمزاده، علی نهالی، تیمور باقری کودکانی، جواد سعیدی، طهماسب سهرابی، انوش عادل، جهانبخش لاجوردی، غلامرضا اکبرزاده و یدالله بهارستانی، از اعضای هیئت مدیره کانون صنفی معلمان استان گیلان را هر یک به دو سال و یک روز حبس و دو سال ممنوعیت عضویت در گروه‌ها، تشکلهای و دسته‌جات اجتماعی و سیاسی محکوم کرد.<sup>۴۲</sup> کریم بستانچی، فعال صنفی معلمان

زمانه، ۲۴ بهمن ۱۴۰۲ ۳۲

زمانه، ۱۳ اسفند ۱۴۰۲ ۳۳

زمانه، ۲ اسفند ۱۴۰۲ ۳۴

زمانه، ۵ اسفند ۱۴۰۲ ۳۵

کولبر نیوز، ۲۰ دی ۱۴۰۲ ۳۶

زمانه، ۸ دی ۱۴۰۲ ۳۷

کولبر نیوز، ۱۵ بهمن ۱۴۰۲ ۳۸

شورای بازنشستگان، ۲۶ دی ۱۴۰۲ ۳۹

زمانه، ۱ بهمن ۱۴۰۲ ۴۰

شورای هماهنگی تشکلهای صنفی معلمان، ۳ اسفند ۱۴۰۲ ۴۱

شورای هماهنگی تشکلهای صنفی معلمان، ۱۶ اسفند ۱۴۰۲ ۴۲

در آذربایجان غربی را هم به دلیل اعتراض به حبس معلمان از کار اخراج کردند.<sup>۴۳</sup>

اخراج از کار یا تعلیق موقت یکی از ابزارهای کارفرمایان برای سرکوب کارگران معترض است. علاوه بر آموزش و پرورش که در آن دهها معلم به حکم هیئت‌های رسیدگی به تخلف اداری اخراج یا معلق شدند، وزارت بهداشت و درمان نیز پرستاران معترض را تعلیق کرد.<sup>۴۴</sup> همچنین ۱۱۰ کارگر نساجی بروجرد را به دلیل حضور در اعتراضات اخراج کردند.<sup>۴۵</sup>

در گروه ملی صنعتی فولاد ایران (فولاد اهواز) نیز مدیران کارخانه مانع ورود چند تن از کارگران معترض شدند.

۹ کارگر معدن طلا آق‌دره به دلیل شرکت در اعتراض کارگران و ساکنان روستاهای نزدیک به معدن برای دومین بار در تاریخ ۱۹ دی ۱۴۰۲ محاکمه شدند. شاکی کارگران سه مأمور نیروی انتظامی بودند که در مرداد ۱۴۰۲ کارگران معترض در مقابل معدن را با خشونت سرکوب کرده بودند. آنها کارگران را به «ضرب و جرح عمدی» متهم کردند. در جریان اعتراض کارگران و ساکن روستاهای نزدیک به معدن سنگ تراورتن در آق‌دره، ماموران امنیتی حداقل ۳۲ کارگر را بازداشت کردند. کارگران دو ماه بعد با وثیقه ۶۰۰ میلیون تا یک میلیارد تومانی آزاد شدند؛ برخی از آنها پس از اینکه تعهد دادند در اعتراض‌ها شرکت نکنند، با قرارداد یک تا سه ماه به محل کار بازگشتند؛ تعدادی دیگر اما بدون تسویه و پرداخت مطالبات اخراج شدند.<sup>۴۶</sup>

زمانه، ۱۲ بهمن ۱۴۰۲	۴۳
زمانه، ۲۸ دی ۱۴۰۲	۴۴
زمانه، ۱۰ دی ۱۴۰۲	۴۵
امتداد، ۲۱ دی ۱۴۰۲	۴۶

## اعتراض‌ها

در آخرین فصل سال ۱۴۰۲ دستکم ۵۰۰ اعتراض کارگری/ صنفی شکل گرفت.

بازنشستگان تأمین اجتماعی، صنایع فولاد، مخابرات، و صندوق لشکری و کشوری بیشترین سهم را در اعتراض‌های کارگری داشتند. همسان‌سازی حقوق اصلی‌ترین مطالبه بازنشستگان است که به صورت مستمر از دی ۱۴۰۱ در شهرهای مختلف تجمع کرده‌اند. آنها به لحاظ فراوانی بیشترین میزان تجمع اعتراضی را داشتند و دامنه اعتراض‌هایشان از نظر جغرافیایی گسترده بود.

دولت مطالبه بازنشستگان را برای افزایش حقوق، حذف بیمه درمانی تکمیلی، و همسان سازی حقوق نادیده می‌گیرد. بازنشستگان شرکت مخابرات هم به رغم اعتراض مستمر و هفتگی نتوانسته‌اند شرکت مخابرات را به پذیرش تعهداتش مجبور کنند. سیاست دولت در برابر بازنشستگان فرسایشی کردن اعتراض خیابانی و به صورت همزمان تغییر قوانین بازنشستگی به زیان کارگران و بازنشستگان است. با تأیید برنامه هفتم توسعه از سوی شورای نگهبان، افزایش سن بازنشستگی قانونی شد. این قانون شاعلان با کمتر از ۲۸ سال سابقه کار را در بر می‌گیرد.

هیئت وزیران بدون توجه به اعتراض گسترده بازنشستگان به تحمیل فقر، عیدی آنها را دو میلیون و ۵۰۰ هزار تومان اعلام کرد. به بازنشستگان برخوردار از حق عائله‌مندی (تأهل) ۷۰۰ هزار تومان بابت «عائله‌مندی» و ۳۰۰ هزار تومان بابت فرزند تحت تکفل بیشتر پرداخت شد. این مبلغ در نسبت با هزینه زندگی بسیار ناچیز است.

سیاست دولت برای افزایش قدرت خرید بازنشستگان و مزدبگیران پرداخت تسهیلات بانکی تا سقف ۲۰ میلیون تومان بود. این برنامه که با هدف تحریک تقاضا اجرا شد، شاعلان و بازنشستگان را بدهکار می‌کند. این تسهیلات البته به صورت غیرنقدی تنها برای خرید کالا از فروشگاه‌های تعیین شده ارائه شد.

اعتراض کارگران صنعت نفت و گاز نیز گسترده بود. کارگران پیمانی با مطالبه اجرای طرح طبقه‌بندی، حذف شرکت‌های پیمانکاری، کاهش روزهای کاری به ۱۴ روز در برابر ۱۴ روز مرخصی و افزایش حقوق، چند مرتبه در مناطق مختلف تجمع کردند. همزمان کارکنان رسمی نفت در اعتراض به تعیین سقف حقوق، افزایش مالیات بر حقوق، تعیین سقف عیدی و پاداش در مناطق نفت‌خیز اعتصاب و تجمع کردند.

جدول شماره یک: بخشی از اعتراضات کارگران نفت و گاز در زمستان ۱۴۰۲

گروه معترض	مطالبه	محل اعتراض/ها	نتیجه
کارگران پیمانی نفت و گاز / ارکان ثالث <sup>۴۷</sup>	اجرای طرح طبقه‌بندی حذف شرکت‌های پیمانکاری بازگشت به کار رانندگان شرکتی اخراج شده ۱۴ روز کار، ۱۴ روز مرخصی برخورداری از مزایای رفاهی	فاز ۵، ۶، ۹ پارس جنوبی نفت و گاز گچساران شرکت ملی حفاری ایران پایانه و مخازن پتروشیمی ماهشهر پالایشگاه ۱، ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۲ پارس جنوبی	نامشخص

شورای سازماندهی اعتراضات کارگران پیمانی نفت و گاز، ۵ اسفند ۱۴۰۲ و همان، ۲۶ اسفند ۱۴۰۲

نامشخص	بهره‌برداری نفت آغاچاری صنایع انرژی ایران شرکت نفت فلات قاره شرکت نفت تهران	حذف سقف حقوق بازگرداندن مالیات مازاد حذف سقف پاداش	کارکنان رسمی نفت و گاز <sup>۴۸</sup>
نامشخص	پتروشیمی پترو نار راه‌اندازی و بهره‌برداری صنایع نفت پتروشیمی هگمتانه مخازن نفتی جاسک پتروشیمی فارابی ماهشهر پتروشیمی مارون <sup>۴۹</sup> لیدوما آذرستان و روژین صنعت جاسک <sup>۵۰</sup> پتروشیمی کنگان <sup>۵۱</sup> پتروشیمی ایلام	پرداخت دستمزد معوق دستمزد برابر طبقه بندی مشاغل	کارگران قراردادی

نابرابری دستمزد کارگران قراردادی و کارکنان رسمی نفت بسیار بزرگ است. کارگران پیمانی - ارکان ثالث - که به واسطه شرکت‌های پیمانکاری با قراردادهای کوتاه مدت استخدام می‌شوند از مزایا و خدمات رفاهی کارکنان رسمی محروم اند.

تأخیر در پرداخت دستمزد و دستمزد ناکافی اصلی‌ترین علت اعتراض کارگران بخش تولید بود.

بر اساس گزارش‌های منتشر شده در رسانه‌های وابسته به حکومت و یا تشکل‌های کارگری مستقل در سه ماه زمستان دست‌کم کارگران در ۱۹ واحد تولیدی/ صنعتی با تجمع یا اعتصاب به وضعیت معیشتی، شرایط کاری و تبعیض مزدی و بیکارسازی اعتراض کردند. دستمزد ناکافی و دستمزد معوق پرتکرارترین علت اعتراض کارگران صنعتی (علت اعتراض در هفت واحد) بودند. اجرای طرح طبقه‌بندی و رفع نابرابری دستمزد برای کار یکسان و بازگشت به کار یا توقف بیکارسازی کارگران از دیگر دلایل اعتراض در کارگاه‌های تولیدی بود.

کارگران گروه ملی صنعتی فولاد ایران (فولاد اهواز) طولانی‌ترین و سازمان‌یافته‌ترین اعتراض کارگری را در دو مقطع دی و بهمن ۱۴۰۲ شکل دادند. مطالبات کارگران فولاد عبارت بودند از:

- بازبینی و اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل؛
- همسان‌سازی دستمزدها با شرکت‌های فولادی همجوار به عنوان مثال شرکت فولاد اکسین خوزستان و اعمال آن در فیش‌های حقوقی؛
- بازگشت به کار همکارانی که به دلیل درخواست همین مطالبات اخراج و تعلیق شدند؛
- اخراج علی محمدی مدیرعامل و نقش داشتن به کارگران در مدیریت شرکت؛
- تبدیل وضعیت کارگران شرکت شفق راهیان اکسین از حالت پیمانکاری به نیروی قراردادی.<sup>۵۲</sup>

۴۸ شورای سازماندهی اعتراضات کارگران پیمانی نفت و گاز، ۱۳ بهمن ۱۴۰۲، همان، ۸ بهمن ۱۴۰۲

۴۹ شورای سازماندهی اعتراضات کارگران پیمانی نفت و گاز، ۲۰ اسفند ۱۴۰۲

۵۰ سندیکا کارگران فلزکار و مکانیک، ۲۶ بهمن ۱۴۰۲

۵۱ شورای سازماندهی اعتراضات کارگران پیمانی نفت و گاز، ۱۴ اسفند ۱۴۰۲

۵۲ زمانه، ۲۷ بهمن ۱۴۰۲

مدیران گروه ملی صنعتی فولاد ایران برای متوقف کردن اعتراض کارگران، ۲۸ کارگر را به دلیل مشارکت در سازماندهی اعتراض‌ها اخراج کردند. کارگران معترض در ۷ اسفند گفتند: «به قدرت اعتصاب درخشان اخیر، تعلیق از کار و ممنوعیت ورود به شرکت همکاران» برداشته شده و کارفرما «متعهد به بازبینی مجدد در طرح طبقه بندی مشاغل» شده است؛ و به همین دلیل به صورت موقت به اعتراض پایان می‌دهند اما بازگشت به کار «به معنای پذیرش شرایط موجود نیست».<sup>۵۳</sup>

کارگران معدن زغال سنگ طزره شاهرود هم هفت روز پیاپی در اعتراض به دستمزد نابرابر، اجرا نشدن طرح طبقه بندی مشاغل، قراردادهای موقت به واسطه شرکت‌های پیمانکاری، نایمن بودن محل کار (که در شهریور ۱۴۰۲ موجب مرگ پنج کارگر شد) اعتصاب کردند. آنها پس از آنکه مدیران وعده دادند به مطالبات کارگران رسیدگی کنند، به اعتراض خاتمه دادند.<sup>۵۴</sup>

کارفرمایان دستمزد کارگران را با تأخیر پرداخت می‌کنند. در برخی واحدهای تولیدی مالکان کارگاه‌ها حق بیمه را نیز به موقع نمی‌پردازند؛ این تأخیر بیمه درمانی کارگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

پرداخت با تأخیر دستمزد کارگران که در برخی بنگاه‌ها به شش ماه هم می‌رسد، اعتراض‌های کارگری را تدافعی می‌کند؛ در واقع، معلق‌سازی پرداخت دستمزد خود به یک ابزار سرکوب در دست مدیران و مالکان تبدیل شده است.

در بنگاه‌های تولیدی کوچک، بخش بزرگی از اعتراض کارگران فقیرشده -به دلیل سیاست‌های سرکوب دستمزد و آزادسازی قیمت‌ها- مطالبه دستمزد و تمدید قرارداد با همان دستمزد اندک است. مطالبه افزایش دستمزد کارگران را کارفرمایان و صاحبان بنگاه‌ها با استناد به دستمزد مصوب شورای عالی کار و «شرایط اقتصادی نامناسب» رد می‌کنند. در سه ماه زمستان کارگران در چند واحد تولیدی با خواست پرداخت مزد معوق یا افزایش دستمزد تجمع کردند اما نتیجه‌ای نگرفتند.

جدول شماره دو : بخشی از اعتراضات کارگران واحد ای تولیدی و معدن در زمستان ۱۴۰۲

واحد تولیدی	علت اعتراض	شکل اعتراض	نتیجه
سبلان خودرو اردبیل <sup>۵۵</sup>	چهار ماه مزد معوق اخراج کارگران	تجمع در محل کار	نامشخص
بستنی سازی اطمینان تبریز <sup>۵۶</sup>	دستمزد اندک	تحصن در محل کار	نامشخص
کک سازی طبس <sup>۵۷</sup>	دستمزد اندک اجرا نشدن طبقه بندی	تجمع	نامشخص
شیرین عسل تبریز <sup>۵۸</sup>	دستمزد اندک ساعت کار طولانی نداشتن شورای کارگری	تجمع	نامشخص
کاغذسازی دیبا شوشتر <sup>۵۹</sup>	بیکارسازی ۵۰۰ کارگر	تجمع	نامشخص

۵۳	زمانه، ۱۴ اسفند ۱۴۰۲
۵۴	زمانه، ۲ بهمن ۱۴۰۲
۵۵	زمانه، ۲۳ بهمن ۱۴۰۲
۵۶	زمانه، ۱۶ بهمن ۱۴۰۲
۵۷	زمانه، ۹ بهمن ۱۴۰۲
۵۸	زمانه، ۹ بهمن ۱۴۰۲
۵۹	زمانه، ۱۸ دی ۱۴۰۲

نامشخص	تجمع	دستمزد معوق دستمزد اندک اجرا نشدن طبقه‌بندی دستمزد نابرابر	فولاد پارس هفت تپه <sup>۶۰</sup>
نامشخص	تجمع	بیکارسازی مطالبه مزدی معوق از سال ۹۸	آجر جیل کارون <sup>۶۱</sup>
نامشخص	اعتصاب	دستمزد اندک	داروسازی قاضی تبریز <sup>۶۲</sup>
نامشخص	تجمع	توقف تولید و بیکارسازی	فولاد خزر گیلان <sup>۶۳</sup>
نامشخص	تجمع	اخراج کارگران واگذاری سهام	سنگ آهن بافق <sup>۶۴</sup>
	اعتصاب	طبقه بندی مشاغل	ایران تایر <sup>۶۵</sup>
نامشخص	تجمع خانواده کارگران	دستمزد معوق	زغالشویی زرنند کرمان <sup>۶۶</sup>
		دستمزد معوق	کاشی تبریز <sup>۶۷</sup>
نامشخص	اعتصاب	دستمزد معوق	سایپا آذین <sup>۶۸</sup>
نامشخص	اعتصاب	دستمزد معوق قرارداد موقت طبقه بندی مشاغل	ام دی اف هفت تپه <sup>۶۹</sup>
تعطیلی موقت کارخانه از سوی کارفرما	اعتصاب	دستمزد اندک دستمزد معوق	ماشین سازی تبریز <sup>۷۰</sup>
	اعتصاب	دستمزد اندک دستمزد معوق	دارو پخش <sup>۷۱</sup>

زمانه، ۱۸ دی ۱۴۰۲	۶۰
ایلنا، ۲۷ دی ۱۴۰۲	۶۱
زمانه، ۳۰ بهمن ۱۴۰۲	۶۲
زمانه، ۷ اسفند ۱۴۰۲	۶۳
اتحادیه آزاد کارگران، ۲۴ اسفند ۱۴۰۲	۶۴
زمانه، ۹ بهمن ۱۴۰۲	۶۵
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۶۶
ایلنا، ۲۱ اسفند ۱۴۰۲	۶۷
اتحادیه آزاد کارگران، ۱۷ اسفند ۱۴۰۲	۶۸
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۶۹
زمانه، ۱۴ اسفند ۱۴۰۲	۷۰
زمانه، ۲ بهمن ۱۴۰۲	۷۱

## استثمار پرستاران را فراری می‌دهد

خصوصی‌سازی بهداشت و درمان معیشت و سلامت جسمی و روانی پرستاران را به خطر انداخته است. بیمارستان‌ها برای جبران کمبود پرستار، پرستاران شاغل را به کار اضافه در برابر مزد کم مجبور می‌کنند. دستمزد اضافه کاری ۱۶ هزار تا ۲۵ هزار تومان برای هر یک ساعت است. نظام تعرفه بندی خدمات درمان بر خلاف ادعای وزارت بهداشت و درمان اجرا نشده است. قراردادهای متفاوت تبعیض و نابرابری دستمزد در میان پرستاران را شدت بخشیده است. این وضعیت نرخ ترک شغل و مهاجرت پرستاران را افزایش داده است. مسئولان سازمان نظام پرستاری به مهاجرت ۳۰۰۰ پرستار در یک سال اذعان کرده‌اند. تنها در تهران ۲۱۶ پرستار در ۹ ماه نخست سال به علت سختی کار و عدم تناسب بین حجم کار و میزان دریافتی ترک شغل کردند.<sup>۷۳</sup> رئیس کل نظام پرستاری شمار پرستارانی که ترک خدمت کرده‌اند را ۱۰ هزار تن اعلام کرد اما بازه زمانی آن را مشخص نکرد.<sup>۷۳</sup>

پرستاران که تشکل صنفی مستقلی ندارند در اعتراض به استثمار شدید در چند شهر تجمع کردند. آنها خواستار اجرای درست تعرفه‌بندی خدمات درمان، حذف اضافه کار اجباری، قرارداد بلندمدت و مستقیم، پرداخت کارانه و پاداش و رفع نابرابری مزدی هستند.

دبیرکل خانه پرستار گفت که وزارت بهداشت و درمان پرستاران معترض را تعلیق یا اخراج کرده است. دست کم در دو شهر کاشان و تهران چند پرستار را به دلیل اعتراض صنفی شش ماه تعلیق یا از کار اخراج کردند. به گفته دبیرکل خانه پرستار احضار پرستاران به هیئت رسیدگی به تخلفات اداری و حراستی کردن محیط کار باعث ایجاد رعب و وحشت در میان پرستاران شده و آنها را به ترک شغل مجبور کرده است.<sup>۷۴</sup>

حداقل ۷۶ درصد پرستاران شاغل در ایران زن هستند.<sup>۷۵</sup>

مهر، ۵ اسفند ۱۴۰۲	۷۲
خبرآنلاین، ۱ دی ۱۴۰۲	۷۳
خانه پرستار، ۲۹ بهمن ۱۴۰۲	۷۴
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۷۵

## تأخیر طولانی در پرداخت دستمزد کارگران خدمات عمومی

دستمزد کارگران خدمات عمومی همچنان با تأخیر طولانی پرداخت می‌شود. کارگران شهرداری بیشترین میزان دستمزد معوق را دارند. در سی‌سخت کارگران شهرداری ۱۲ ماه دستمزد معوق دارند.<sup>۷۶</sup> در پی اعتراض آنها تنها دستمزد معوق یک ماه‌شان پرداخت شد. در سنج، ایرانشهر،<sup>۷۷</sup> رودبار،<sup>۷۸</sup> تبریز، انار، نوش‌آباد، زاهدان، ارومیه، یاسوج،<sup>۷۹</sup> ایلام،<sup>۸۰</sup> سراوان و کوت عبدالله هم کارگران شهرداری از یک تا ۸ ماه دستمزد معوق دارند.

کارگران نگهداری خط و ابنیه فنی راه‌آهن در چند منطقه وضعیتی مشابه کارگران شهرداری دارند. آنها با قراردادهای موقت تحت قرارداد شرکت‌های پیمانکاری مختلف مشغول به کار هستند و تا به حال چندین مرتبه با تجمع یا اعتصاب خواستار حذف واسطه‌گری شرکت‌های پیمانکاری، پرداخت به موقع دستمزد و حق داشتن تشکل کارگری شده‌اند. در سه ماه زمستان کارگران نگهداری خط و ابنیه فنی در قم،<sup>۸۱</sup> آذربایجان، لرستان،<sup>۸۲</sup> تهران<sup>۸۳</sup> و یزد<sup>۸۴</sup> تجمع کردند. کارگران معترض علاوه بر مطالبه دستمزد معوق، خواهان حذف برخی از مفاد قرارداد با شرکت پیمانکار جدید شدند.

همچنین رانندگان اتوبوسرانی تهران، قطار شهری تهران،<sup>۸۵</sup> کارگران آب و فاضلاب شوش<sup>۸۶</sup> و بهبهان،<sup>۸۷</sup> کارگران شرکتی برق منطقه‌ای غرب،<sup>۸۸</sup> اپراتورهای برق فشار قوی،<sup>۸۹</sup> کارگران فروشگاه زنجیره‌ای رفاه<sup>۹۰</sup> و کارگران نگهبانی مترو اهواز هم با تجمع یا اعتصاب به دستمزد اندک، تأخیر در پرداخت دستمزد، دستمزد نابرابر در برابر کار یکسان و قرارداد موقت اعتراض کردند.

در بخش عمومی، آتش‌نشانان، کارکنان سازمان ورزش و جوانان ایلام، کارگران پروژه راهسازی ایلام، کارگران طرح پمپاژ آب چابهار و کارگران پروژه‌های راهسازی طرود در استان سمنان نیز با خواست دریافت دستمزد معوق یا افزایش حقوق تجمع کردند.

زمانه، ۹ بهمن ۱۴۰۲	۷۶
زمانه، ۲۳ بهمن ۱۴۰۲	۷۷
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۷۸
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۷۹
زمانه، ۷ اسفند ۱۴۰۲	۸۰
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۸۱
زمانه، ۷ اسفند ۱۴۰۲	۸۲
زمانه، ۹ بهمن ۱۴۰۲	۸۳
زمانه، ۲ بهمن ۱۴۰۲	۸۴
زمانه، ۳۰ بهمن ۱۴۰۲	۸۵
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۸۶
زمانه، ۳۰ بهمن ۱۴۰۲	۸۷
زمانه، ۲۳ بهمن ۱۴۰۲	۸۸
زمانه، ۳۰ بهمن ۱۴۰۲	۸۹
زمانه، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۹۰

## کارگران غیررسمی و خشونت نظام مند حکومت

دستمزد کارگران در بهترین وضعیت تنها نیمی از هزینه زندگی ماهانه را پوشش می‌دهد. دولت مانع ترمیم دستمزد در شورای عالی کار شد. کارگران برای تأمین هزینه زندگی به ناچار به شغل دوم روی آورده‌اند.

یافته‌های یک نظرسنجی در مرکز افکارسنجی «سرمایه» افزایش مزدگیران دو شغله را تأیید می‌کند. از میان شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی، تنها دستمزد  $\frac{7}{8}$  درصد آنها هزینه زندگی‌شان را پوشش می‌داد. ۵۶ درصد جامعه نمونه آماری گفته بودند برای تأمین هزینه به شغل دوم روی آورده‌اند.<sup>۹۱</sup> علی دهقان‌کیا، رئیس کانون بازنشستگان تأمین اجتماعی تهران هم گفت بازنشستگان برای بقای خود و خانواده‌شان به سراغ مشاغل کاذب و غیررسمی رفته‌اند و برخی ناگزیراند دو شیفت کار کنند.<sup>۹۲</sup> مرتضی افقه، مدرس اقتصاد در دانشگاه‌های ایران در تأیید این موضوع گفته است: «دستمزدهایی که افراد تحصیلکرده و سایر مردم می‌گیرند، در اغلب موارد، بسیار کمتر از مقداری است که بتوانند یک زندگی شرافتمندانه داشته باشند. به همین دلیل بسیاری از مردم ناچاراند که دو و یا حتی سه شغل داشته باشند.»<sup>۹۳</sup>

مدیرکل نظارت و هماهنگی طرح‌های کارآفرین وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی هم افزایش مشاغل غیررسمی را تأیید کرد. او گفت نیمی از جمعیت شاغل در ایران «شغل غیررسمی» دارند.<sup>۹۴</sup>

همزمان با این اظهارات، رسانه‌ها از افزایش شمار دستفروشان در تهران خبر دادند. شهرداری تهران شمار دستفروشان را حدود ۳۰ هزار نفر اعلام می‌کند. حسین راغفر، پژوهشگر اقتصاد، این آمار را غیرواقعی دانست. او گفت دولت «مشاغل غیررسمی» را هم در آمار شغل‌های ایجاد شده محاسبه کرده و ۶۵ تا ۷۰ درصد مشاغل «غیررسمی» است.<sup>۹۵</sup>

مسئولان شهرداری تهران با هدف محدود کردن دستفروشان، اعلام کردند آنها باید برای دریافت مجوز از طریق سامانه صدور مجوزها اقدام کنند. این الزام مقدمه‌ای برای به رسمیت شناختن دستفروشی به عنوان یک شغل و دریافت مالیات از دستفروشان است.<sup>۹۶</sup>

رئیس کمیته اشتغال مجلس از جمله مدافعان رسمیت بخشیدن به دستفروشی به عنوان یک شغل و الزام آنها به پرداخت مالیات است. او گفت: «دستفروشی کمکی به درآمد دولت نمی‌کند» و «افزایش مشاغل کاذب باعث کاهش درآمد دولت می‌شود.»

مدیران شهرداری و شورای اسلامی شهر تهران هم دستفروشان را «عامل زشت شدن چهره شهر» دانستند.

در دیگر شهرها نیز مأموران شهرداری دستفروشان را آزار دادند. در گرگان مأموران شهرداری یک دستفروش را کتک زدند.<sup>۹۷</sup> در شیراز مأموران شهرداری بساط یک زن دستفروش را با خشونت جمع کردند. شهرداری شیراز پس از این واقعه دستفروشی را «غیرقانونی» اعلام کرد.<sup>۹۸</sup> در اسلامشهر معاون خدمات شهری شهرداری گفت ۲۰۰ دستفروش جمع‌آوری شده‌اند.<sup>۹۹</sup> مدیرعامل شرکت شهربان وابسته

۹۱ [زمانه](#)، ۲۳ اسفند ۱۴۰۲

۹۲ [زمانه](#)، ۱۶ بهمن ۱۴۰۲

۹۳ [فرارو](#)، ۲۶ اسفند ۱۴۰۲

۹۴ [خبرآنلاین](#)، ۲۳ بهمن ۱۴۰۲

۹۵ [تجارت نیوز](#)، ۳۰ بهمن ۱۴۰۲

۹۶ [زمانه](#)، ۲ اسفند ۱۴۰۲

۹۷ [دانشجو](#)، ۲۰ اسفند ۱۴۰۲

۹۸ [ایرنا](#)، ۲ اسفند ۱۴۰۲

۹۹ [سپیده نیوز](#)، ۲ اسفند ۱۴۰۲

به شهرداری تهران هم از «جمع‌آوری» وانت‌های سیار دستفروشان در مناطق ۲۲ گانه تهران خبر داد.<sup>۱۰۰</sup> در سایر شهرها نیز وضعیت مشابه تهران بود: محدود کردن دستفروشان و راندن آنها از معابر پر رفت و آمد.

کولبران در کردستان و سوخت‌بران در بلوچستان از دیگر کارگران غیر رسمی هستند که هدف خشونت نظام‌مند حکومت قرار گرفته‌اند. آمار دقیقی از کولبران و سوخت‌بران وجود ندارد اما برآورد نمایندگان مجلس، امرار معاش حداقل ۸۰ هزار نفر با کولبری و نزدیک به ۱۰۰ هزار نفر با سوخت‌بری است.

پس از توافق امنیتی ایران، عراق و اقلیم کردستان در سال ۱۴۰۱، خشونت مرزبانان علیه کولبران در ایران و اقلیم کردستان افزایش یافته است. در سه ماه زمستان، مرزبانان در ایران و اقلیم کردستان حداقل ۹ کولبر را با شلیک گلوله کشتند و ۱۶۳ کولبر را مصدوم کردند. سه کولبر نیز بر اثر انفجار مین یا سقوط از ارتفاع جانشان را از دست دادند. عامل مصدومیت ۱۶ کولبر دیگر هم سقوط از بلندی، انفجار مین، و تصادف بود. دستکم شش تن از کولبرانی که هدف خشونت ماموران مرزبانی قرار گرفتند کودک بودند.<sup>۱۰۱</sup>

بر اساس داده‌های ثبت شده در «کولبر نیوز»، ۴۴۴ کولبر در سال ۱۴۰۲ مصدوم یا کشته شدند. تیراندازی و خشونت ماموران مرزبانی در ایران و اقلیم کردستان عامل مرگ ۳۴ و مصدومیت ۳۷۲ کولبر بود.<sup>۱۰۲</sup>

در بلوچستان هم دست کم ۱۰۳ سوخت‌بر با شلیک مستقیم نیروهای نظامی، در تعقیب و گریز نظامیان، یا به دلیل تصادف جاده‌ای مصدوم یا کشته شدند. آتش گرفتن خودرو، تصادف جاده‌ای و تیراندازی نیروهای نظامی عامل مرگ ۵۹ سوخت‌بر بود. دو سوخت‌بر نیز به دست افراد ناشناس کشته شدند. مصدومیت دست‌کم ۴۴ سوخت‌بر نیز در رسانه‌های نزدیک به فعالان بلوچ منتشر شد که تصادف و آتش سوزی و تیراندازی ماموران نظامی علت آن بودند.

نیروهای امنیتی همچنین حداقل پنج سوخت‌بر را بازداشت کردند. سه سوخت‌بر در ۱۴ بهمن<sup>۱۰۳</sup> و دو سوخت‌بر در ۲۱ اسفند همزمان با تجمع سوخت‌بران در اعتراض به مسدود کردن مرز و ممنوعیت تردد مقابل فرمانداری سراوان بازداشت شدند.<sup>۱۰۴</sup>

سپاه پاسداران بهمن ۱۴۰۲ مسیر کله گان در سراوان را مسدود کرد.<sup>۱۰۵</sup> در همین ماه تیراندازی ماموران نظامی به خودرو سوخت‌بران و توقیف آنها در روستای دهک میناب موجب درگیری شهروندان با نیروهای نظامی در حمایت از سوخت‌بران شد.<sup>۱۰۶</sup>

۲۹ دی گروهی از شهروندان ریمدان در اعتراض به تیراندازی نظامیان به سوخت‌بران مقابل پاسگاه مرزبانی ریمدان تجمع کردند و گفتند در صورت تکرار تیراندازی به سوخت‌بران بازارچه مرزی را مسدود خواهند کرد.<sup>۱۰۷</sup>

همشهری، ۲۵ اسفند ۱۴۰۲	۱۰۰
شبکه حقوق بشر کردستان، ۱ بهمن ۱۴۰۲، همان، ۱ اسفند و کولبر نیوز، ۲۲ اسفند ۱۴۰۲	۱۰۱
زمانه، ۲ فروردین ۱۴۰۲	۱۰۲
حال و شش، ۱۴ بهمن ۱۴۰۲	۱۰۳
حال و شش، ۲۱ اسفند ۱۴۰۲	۱۰۴
حال و شش، ۴ بهمن ۱۴۰۲	۱۰۵
حال و شش، ۵ بهمن ۱۴۰۲	۱۰۶
حال و شش، ۲۹ دی ۱۴۰۲	۱۰۷

## کارگران ساختمانی: استثمار در قتلگاه

مرکز آمار ایران شمار کارگرانی که پاییز ۱۴۰۲ بر اثر حوادث ناشی از کار جان باختند را ۵۴۸ نفر اعلام کرد. بر اساس این گزارش ۵۱۱ کارگر در تابستان قربانی حوادث کاری مرگبار شدند.<sup>۱۰۸</sup> سازمان پزشکی قانونی پیش از این گفته بود در شش ماه نخست سال، ۱۰۷۷ کارگر جانشان را در حوادث ناشی از کار از دست دادند. بر اساس این داده‌ها در ۹ ماه نخست دست‌کم ۱۶۲۵ کارگر جانشان را هنگام کار از دست دادند.

سقوط از بلندی و اصابت جسم سخت دو عامل اصلی مرگ کارگران در شش ماه نخست سال بودند و موجب مرگ ۷۴۴ کارگر شدند. کارگران ساختمانی در صدر حوادث کاری منجر به مرگ قرار دارند. بسیاری از کارگران ساختمان بدون بیمه و به صورت روزمزد کار می‌کنند. به گفته رئیس کانون انجمن‌های صنفی کارگران ساختمانی، کارگران ساختمانی تنها شش درصد جمعیت شاغلین را تشکیل می‌دهند اما نیمی از حوادث منجر به مرگ کارگران در بخش ساختمان رخ می‌دهد. او گفت نمایندگان مجلس شورای اسلامی در اصلاح قانون بیمه کارگران ساختمانی منافع انبوه سازان را تأمین کردند و به همین دلیل بیمه ۳۰۰ هزار کارگر طی سه سال قطع شده است و ۵۰۰ هزار کارگر در صف انتظار بیمه هستند.<sup>۱۰۹</sup>

## ایمنی کار

طی ۹ ماه سال ۱۴۰۲ دستکم ۱۶۲۵ کارگر قربانی حوادث ناشی از کار شدند. آمار سه ماه پایانی سال هنوز اعلام نشده است اما بر اساس خبرهای منتشر شده، حداقل ۹۲ کارگر طی سه ماه زمستان بر اثر حوادث کار جان دادند. این اخبار تنها بخش کوچکی از حوادث کار در ایران را شامل می‌شود.

تفاوت آمار ارگان‌های حکومتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی و پزشکی قانونی نشان می‌دهد که بیشتر حوادث کار در کارگاه‌های خارج از شمول قوانین تأمین اجتماعی و قانون کار رخ می‌دهد.

سازمان تأمین اجتماعی شمار کارگران بیمه شده‌ای را که در سال ۱۴۰۱ دچار حادثه شغلی شدند ۳۸ هزار و ۷۳۴ نفر اعلام کرد، در حالیکه سازمان پزشکی قانونی ۲۶۰ هزار و ۷۴۱ مورد معاینه مربوط به مصدومان حوادث شغلی را ثبت کرد. شمار مصدومان حوادث ناشی از کار در گزارش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز ۷۹۵۰ نفر بود. سازمان تأمین اجتماعی تنها ۴۵۵ حادثه کار منجر به مرگ را تأیید کرد. بر اساس آمار پزشکی قانونی ۱۹۰۰ کارگر جانانشان را در حوادث ناشی از کار از دست دادند و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مرگ ۷۱۱ کارگر بر اثر حوادث ناشی از کار را تأیید کرد.

جدول شماره سه : مقایسه آمار حوادث کار در سال ۱۴۰۱

ارگان	مرگ	مصدومیت	توضیح
پزشکی قانونی	۱۹۰۰	۲۶۰۷۴۱	تعداد مصدومین و کشته شدگان گزارش شده از سوی پزشکی قانونی به ترتیب ۶/۷ برابر و ۴/۲ برابر آمار تأمین اجتماعی است.
وزارت کار	۷۱۱	۷۹۵۰	تعداد مصدومین و کشته شدگان گزارش پزشکی قانونی به ترتیب ۳۲/۸ و ۲/۶۷ برابر آمار وزارت کار است.
تأمین اجتماعی	۴۵۵	۳۸۷۳۴	آمار کشته شدگان وزارت کار ۱/۵۶ برابر تأمین اجتماعی و آمار مصدومان تأمین اجتماعی ۴/۸ برابر وزارت کار است.

۲۹ بهمن ۱۴۰۲، روزنامه کار و کارگر، ارگان خانه کارگر با مقایسه آمار اعلام شده از سوی تأمین اجتماعی و پزشکی قانونی نوشت: «این آمار بدین معناست که ۷۶ درصد از کارگرانی که در حوادث شغلی، جان خود را از دست داده‌اند، از داشتن بیمه تأمین اجتماعی محروم بوده‌اند».<sup>۱۱۰</sup>

معاون روابط کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایران، ۱۷ بهمن ۱۴۰۲، با استناد به گزارش این وزارتخانه مدعی شد در مقایسه با سال ۱۴۰۰ حوادث ناشی از کار ۱۴ درصد کمتر شده است. او همچنین گفت ۳۸۰ مورد از ۷۱۱ مرگ ناشی از حوادث کار در کارگاه‌های ساختمانی رخ داده است.<sup>۱۱۱</sup> گزارش پزشکی قانونی در باره قربانیان حوادث ناشی از کار ادعای معاون وزیر کار را رد می‌کند. این سازمان حکومتی مرگ ۱۰۷۷ کارگر در شش ماه نخست سال ۱۴۰۲ را ثبت و اعلام کرده این آمار نسبت به مدت مشابه یک سال قبل (۱۴۰۱) که ۹۳۱ مرگ ناشی از حوادث کار رخ داده بود، ۱۵/۷ درصد افزایش یافته است.

۱۶ دی ۱۴۰۲، احسان سهرابی، عضو پیشین شورای عالی حفاظت و ایمنی کار با اعلام مرگ ۱۰۴ کارگر طی ۹ ماه در استان خراسان رضوی گفته بود که بنا به ادعای وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ۴۴ کارگر در طی ۹ ماه بر اثر حوادث کاری فوت کرده‌اند؛ یعنی ۶۰ نفر کمتر از گزارش پزشکی قانونی. به گفته او، وزارت کار قصد دارد «با کاهش عامدانه‌ی آمارهای حوزه حوادث کار مدعی بهبود اوضاعی ایمنی کارگاهی شود».<sup>۱۱۲</sup>

۱۱۰ کار و کارگر، ۲۹ بهمن ۱۴۰۲

۱۱۱ ایسنا، ۱۷ بهمن ۱۴۰۲

۱۱۲ ایونا، ۱۶ دی ۱۴۰۲





## گزارش‌های پیشین

[گزارش ۲۶](#)

[گزارش ۲۵](#)

[گزارش ۲۴](#)

[گزارش ۲۳](#)

[گزارش ۲۲](#)

[گزارش ۲۱](#)

[گزارش ۲۰](#)

به صفحه ویژه حقوق کارگران در ایران سر بزنید:

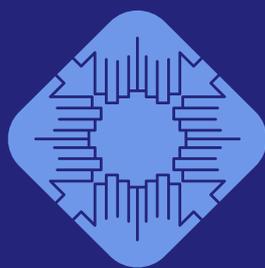
فارسی

<https://www.radiozamaneh.com/labor-rights>

English

<https://en.radiozamaneh.com/labor/>

نظرات خود را با ما در میان بگذارید. برای گزارش‌های آینده چه پیشنهادهایی دارید؟



**حقوق کارگران در ایران**  
بنیاد رسانه‌ای زمانه